

Kim są pracownicy instytucji kultury w województwie łódzkim?

Opis próby pod względem ilościowym

Kim są pracownicy instytucji kultury w województwie łódzkim? Opis próby pod względem ilościowym

Charakterystyka miejscowości i instytucji, w których przeprowadzono badanie

Faza terenowa badań przeprowadzonych w ramach projektu przebiegła między czerwcem a sierpniem 2013 roku. Pogłębione wywiady swobodne i wywiady kwestionariuszowe przeprowadzono łącznie wśród 146 osób zatrudnionych w powiatowych instytucjach kultury z terenu województwa łódzkiego. Jak pokazuje Tabela 1, najwięcej wywiadów przeprowadzono we wsiach będących siedzibą władz gminnych oraz w miastach będących stolicą powiatu, a w dalszej kolejności: w miastach na prawach powiatu, w miastach nie będących stolicą powiatu i we wsiach nie będących siedzibą władz gminy.

Tabela 1.

Typ miejscowości	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Wieś będąca siedzibą gminy	57	39,0	39,0
Miasto niebędące stolicą powiatu	19	13,0	52,0
Miasto będące stolicą powiatu	41	28,1	80,1
Miasto na prawach powiatu	26	17,8	97,9
Wieś	3	2,1	100
Razem	146	100	

Wydatki na kulturę z budżetu gmin, w których znajdowały się instytucje, których pracownicy uczestniczyli w badaniu, wahały się w 2011 roku² od 0,5 do 14,2 proc, natomiast dochody budżetu gmin z kultury w tym samym roku kształtowały się w wysokości od 0 do 6,6, proc. Wydatki gminy na jednego mieszkańca wynosiły w tym samym roku od 2185 do 41132 złotych, przy czym przeciętne wydatki gminy równe były kwocie 3971,2 złotych, a mediana (wartość środkowa) tych nakładów - 3029 złotych. Dochody gminy na jednego mieszkańca w tym samym roku kształtowały się na poziomie od 2179 do 44563 złotych, przy czym przeciętne dochody gminy wynosiły 3867,6 złotych, a mediana tych dochodów wyniosła 2773,5 złotych.

1 W wyniku zaokrągleń wartości procentów do jednego miejsca po przecinku, procenty skumulowane w niektórych tabelach zamieszczonych w tej części raportu mogą czasami nie sumować się do 100.
2. Ostatnim roku, dla którego w chwili pisania tego raportu dostępne były dane.

Dochody gminy na jednego mieszkańca w tym samym roku kształtowały się na poziomie od 2179 do 44563 złotych, przy czym przeciętne dochody gminy wynosiły 3867,6 złotych, a mediana tych dochodów wyniosła 2773,5 złotych. Zaległości w opłatach za mieszkanie w zasobach gminnych kształtowały się w 2011 roku od 1000 do 1 488 700 złotych, przy czym mediana zaległości w opłatach wynosiła 58,5 tysiąca złotych. W tym samym roku stopa bezrobocia rejestrowanego w gminach, w których przeprowadzono badanie, wynosiła od 9,3 do 15,4 proc., a w powiatach od 5,4 do 11,5 proc., natomiast udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej kształtował się na poziomie od 2,5 aż do 23,0 proc. mieszkańców danej gminy. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców kształtowała się w gminach, w których przeprowadzono badanie, od 96 do 1345, a liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 000 mieszkańców wahała się w granicach od 75 do 1066.

Tabela 2 pokazuje, że najwięcej wywiadów przeprowadzono w gminach o najmniejszym odsetku klientów pomocy społecznej, a następnie: w gminach o największym odsetku klientów pomocy społecznej i w miastach na prawach powiatu. Z powodu odmowy uczestnictwa w badaniach, w ich trakcie dołosowano 24 gminy, tak więc co szósty wywiad z ogólnej liczby 146 przeprowadzono w dołosowanej gminie.

Tabela 2.

Rodzaj gminy	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Gmina o największym odsetku klientów pomocy społecznej	46	31,5	31,5
Gmina o najmniejszym odsetku klientów pomocy społecznej	50	34,3	65,8
Miasto na prawach powiatu	26	17,8	83,5
Gmina inna (dołosowana)	24	16,4	100
Razem	146	100	

Natomiast Tabela 3 pokazuje, że w badanej próbie przeważały osoby zatrudnione w bibliotece, zaś drugą najliczniejszą grupą wśród badanych były osoby pracujące w domu albo ośrodku kultury. Osoby pracujące w muzeum, teatrze, bądź innej instytucji kultury stanowiły niewiele ponad 5 proc. badanej próby. Warto tutaj dodać, że w badanych gminach liczba bibliotek i filii bibliotek wynosiła od jednej do ośmiu, przy czym w połowie badanych gmin liczba bibliotek i ich filii nie przekraczała trzech, podczas gdy na jednego czytelnika przypadało od 9,3 do 53,1 wypożyczonych woluminów.

Tabela 3.

Rodzaj instytucji	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Dom / ośrodek kultury	63	43,1	43,1
Biblioteka	75	51,3	94,4
Muzeum	3	2,1	96,7
Teatr	3	2,1	98,8
Inna instytucja	2	1,4	1,4
Razem	146	100	

Charakterystyka społeczno-demograficzna badanych

Jeśli idzie o typ respondenta, rozumiany jako charakterystyka jego zatrudnienia, to Tabela 4 pokazuje, że najwięcej wywiadów przeprowadzono z dyrektorami placówek kultury, a w dalszej kolejności z pracownikami o najdłuższym stażu pracy w tych instytucjach, natomiast najmniej liczną grupę wśród badanych stanowiły osoby o najkrótszym stażu pracy w danej instytucji.

Tabela 4.

Typ respondent	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Dyrektor	59	40,4	40,4
Pracownik o najdłuższym stażu pracy w danej instytucji	47	32,2	72,6
Pracownik o najkrótszym stażu pracy w danej instytucji	40	27,4	100
Razem	146	100	

Badana próba była wyraźnie sfeminizowana, jak pokazuje Tabela 5, ponad cztery piąte badanych stanowiły kobiety. Blisko połowa (72 osoby) spośród badanych zajmowała stanowisko kierownicze w instytucji kultury, w której była zatrudniona w czasie przeprowadzania badania. Najmłodsza badana osoba miała 20 lat, najstarsza liczyła sobie lat 68, średnia wieku badanych osób wynosiła 44 lata i siedem miesięcy, z odchyleniem standardowym wynoszącym 11 lat i dwa miesiące.

Tabela 5.

Płeć	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Kobiety	120	82,2	82,2
Mężczyźni	26	17,8	100
Razem	146	100	

Tabela 6 przedstawia przekrój badanej próby ze względu na poziom uzyskanego wykształcenia. Jak widać, ponad trzy czwarte badanych legitymuje się wykształceniem wyższym pierwszego lub drugiego stopnia.

Porównanie danych z Tabeli 6 z danymi przedstawionymi w dwóch następnych tabelach (prezentujących kolejno, poziom wykształcenia osiągnięty przez ojca respondenta i poziom wykształcenia osiągnięty przez matkę respondenta) pozwala uznać osoby badane za przedstawicieli pokolenia awansu edukacyjnego: jedynie bowiem co dziesiąty ojciec i co jedenasta matka osób badanych mogli wylegitymować się wykształceniem wyższym.

Tabela 6.

Wykształcenie badanych	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Niepełne podstawowe	0	0	0
Podstawowe	0	0	0
Gimnazjalne	0	0	0
Zasadnicze zawodowe	0	0	0
Niepełne średnie	0	0	0
Średnie zawodowe	9	6,16	6,16
Średnie ogólnokształcące	10	6,85	13,01
Policealne / pomaturalne	16	10,96	23,97
Wyższe licencjackie / inżynierskie	23	15,75	39,72
Wyższe magisterskie	88	60,27	100
Razem	146	100	

Tabela 7.

Wykształcenie ojca	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Niepełne podstawowe	3	2,1	2,1
Podstawowe	38	26,0	28,1
Gimnazjalne	1	0,7	28,8
Zasadnicze zawodowe	40	27,4	28,8
Niepełne średnie	1	0,7	56,2
Średnie zawodowe	34	23,3	56,9
Średnie ogólnokształcące	11	7,5	80,1
Policealne / pomaturalne	2	1,4	87,7
Wyższe licencjackie / inżynierskie	3	2,1	89,0
Wyższe magisterskie	12	8,2	91,1
Brak danych	1	0,7	99,3
Razem	146	100	

Tabela 8.

Wykształcenie matki	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Niepełne podstawowe	2	1,4	1,4
Podstawowe	48	32,9	34,3
Gimnazjalne	1	0,7	34,9
Zasadnicze zawodowe	16	11,0	45,9
Niepełne średnie	2	1,4	47,3
Średnie zawodowe	33	22,6	69,9
Średnie ogólnokształcące	23	15,8	85,6
Policealne / pomaturalne	6	4,1	89,7
Wyższe licencjackie / inżynierskie	3	2,1	91,8
Wyższe magisterskie	11	7,5	99,3
Brak danych	1	0,7	100
Razem	146	100	

W chwili przeprowadzania wywiadu uczyło się albo studiowało 13 osób. Dodatkowo, 109 osób zadeklarowało, że w swojej dotychczasowej karierze choć raz uczestniczyło i ukończyło rozmaite kursy czy szkolenia zawodowe (np. kurs komputerowy czy kurs pisania projektów unijnych). Podsumowując, z powyższych danych można wyciągnąć następujący wniosek: badani reprezentują wysoki poziom kapitału kulturowego i są dobrze przygotowani do pracy w lokalnych instytucjach kultury.

Mobilność zawodowa badanych, ich opinie o wykonywanej pracy i o lokalnej sytuacji społeczno-ekonomicznej

Instytucje kultury, w których osoby badane są zatrudnione, w opinii respondentów dobrze wykorzystują umiejętności i kwalifikacje swoich pracowników. Jak bowiem pokazuje Tabela 9, na pytanie o to: „W jakim stopniu w obecnie wykonywanej pracy wykorzystuje Pan/Pani wiedzę i kwalifikacje zdobyte w toku nauki?” aż sześciu na siedmiu badanych deklaruowało, że w swojej pracy w pełni lub częściowo wykorzystuje posiadane kwalifikacje. Poczucie, że w wykonywanej pracy w pełni wykorzystuje się posiadane przez siebie kwalifikacje, przekłada się z kolei na wysoki stopień zadowolenia z pracy. Tabela 10 pokazuje bowiem, że zdecydowana większość badanych osób - bo aż dziewięć na dziesięć - jest ze swojej pracy usatysfakcjonowana albo zdecydowanie usatysfakcjonowana, żaden natomiast z respondentów nie zadeklarował, że uważa swoją pracę za niesatysfakcjonującą albo zdecydowanie niesatysfakcjonującą.

Tabela 9.

Stopień wykorzystania zdobytych kwalifikacji w pracy	Częstość	Procent	Procent skumulowany
W pełni wykorzystuję kwalifikacje w pracy	85	58,2	58,2
Częściowo wykorzystuję kwalifikacje w pracy	57	39,0	97,2
Wcale nie wykorzystuję kwalifikacji w pracy	3	2,1	99,3
Brak danych	1	0,7	100
Razem	146	100	

Tabela 10.

Satysfakcja z pracy	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie niesatysfakcjonująca	0	0	0
Nie satysfakcjonująca	0	0	0
Ani nie satysfakcjonująca ani nie niesatysfakcjonująca	14	9,6	9,6
Satysfakcjonująca	67	45,9	55,5
Zdecydowanie satysfakcjonująca	65	44,5	100
Razem	146	100	

Średnia liczba lat pracy zawodowej badanych wynosiła 22 i pół roku (z odchyleniem standardowym wynoszącym 12 lat i trzy miesiące), z czego w instytucji, w której były aktualnie zatrudnione w chwili przeprowadzania wywiadu osoby badane przeciętnie przepracowały 16 lat (odchylenie standardowe równe 12 i pół roku). Informacji na temat liczby lat pracy zawodowej nie podała tylko jedna osoba. Osoba o najkrótszym ogólnym stażu pracy w badanej próbie rozpoczęła swoją

aktywność zawodową zaledwie na pół roku przed przeprowadzeniem wywiadu, natomiast osoba o najdłuższym ogólnym stażu pracy miała za sobą w momencie przeprowadzania wywiadu 51 lat pracy. Jeśli chodzi o okres zatrudnienia w instytucji, w której respondenci byli aktualnie zatrudnieni w momencie przeprowadzania badania, to najkrótszy staż pracy wynosił zaledwie sześć miesięcy, podczas gdy najdłuższy – aż 45 lat. W przypadku pytania o długość stażu pracy w aktualnym miejscu zatrudnienia nie odnotowano żadnych braków danych. Tabela 11 pokazuje niską mobilność zawodową badanych i wysoką stabilność ich zatrudnienia: równo połowa badanych zadeklarowała, że dotychczas pracowała w nie więcej niż trzech miejscach pracy, choć należy przy tym dodać, że w przypadku aż 28 proc. badanych nie uzyskano informacji na temat tego, w ilu miejscach pracy byli zatrudnieni w swojej dotychczasowej karierze zawodowej.

Tabela 11.

Liczba dotychczasowych (wliczając obecne) miejsc pracy	Częstość	Procent	Procent skumulowany
1	36	24,7	24,7
2	24	16,4	41,1
3	13	8,9	50,0
4	19	13,0	63,0
5	6	4,1	67,1
6	3	2,1	69,2
8	1	0,7	69,9
10	3	2,1	72
Brak danych	41	28,0	100
Razem	146	100	

Nie należy zapominać, że na niską mobilność zawodową badanych duży wpływ ma sytuacja na lokalnym rynku pracy. Przypomnijmy, że badanie przeprowadzono w gminach, w których stopa rejestrowanego bezrobocia wahała się w 2011 roku od 9,3 do 15,4 proc. Te czynniki obiektywne znajdują także odzwierciedlenie w subiektywnych odczuciach respondentów. Prawie dziewięciu na dziesięciu z nich nie zgodziło się bowiem ze stwierdzeniem, że w ich powiecie nie ma problemu ze znalezieniem dobrej pracy (Tabela 12), natomiast do strachu przed biedą i przed bezrobociem przyznało się odpowiednio trzy czwarte (Tabela 13) i cztery piąte badanych (Tabela 14). O ile niska wartość alfy Cronbacha (równa 0,52) nie pozwala na stworzenie z tych trzech pytań zmiennej syntetycznej, mierzącej ocenę lokalnych warunków ekonomicznych w opinii respondentów, o tyle pytania o strach przed popadnięciem w biedę i strach przed bezrobociem mogą złożyć się na taką skalę, którą dla potrzeb niniejszego badania nazwano Indekssem Poczucia Zagrożenia Socjalnego (alfa Cronbacha równa 0,76), a którą przedstawia Tabela 15.

Tabela 12.

W moim powiecie nie ma problemu ze znalezieniem dobrej pracy	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	87	59,6	59,6
Raczej się nie zgadzam	43	29,5	89,0
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i nie zgadzam	12	8,2	97,3
Raczej się zgadzam	2	1,4	98,6
Zdecydowanie się zgadzam	1	0,7	99,3
Brak danych		0,7	100
Razem	146	100	

Tabela 13.

Boję się biedy	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	6	4,1	4,1
Raczej się nie zgadzam	18	12,3	16,4
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i nie zgadzam	9	6,2	22,6
Raczej się zgadzam	36	24,7	47,3
Zdecydowanie się zgadzam	76	52,1	99,3
Trudno powiedzieć	1	0,7	100
Razem	146	100	

Tabela 14.

Boję się bezrobocia	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	5	3,4	3,4
Raczej się nie zgadzam	17	11,6	15,1
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i nie zgadzam	6	4,1	19,2
Raczej się zgadzam	29	19,9	39,0
Zdecydowanie się zgadzam	89	61,0	100
Razem	146	100	

Tabela 15.

Indeks Poczucia Zagrożenia Socjalnego**R. czuje się zagrożony problemami****społecznymi w stopniu:****Częstość****Procent****Procent
skumulowany**

	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Niewielkim	4	2,7	2,7
Raczej niewielkim	11	7,5	10,2
Przeciętnym	24	16,4	26,6
Raczej znacznym	37	25,3	51,9
Znacznym	69	47,3	100
Razem	145	100	

Nie będzie więc przesadą scharakteryzowanie osób biorących udział w badaniu jako sparaliżowanych strachem przed utratą pracy i wiążącym się z tym popadnięciem w biedę. Ludzie przerażeni zaś nie są nastawieni na rozwój, innowacyjność i eksperymentowanie, ale skupiają się na przetrwaniu. Spośród bowiem licznych, poważnych konsekwencji stresu odczuwanego przez pracowników wymienić można m.in. zażalenia, błędy w ocenie i działaniu, problemy z obsługą klientów, niechęć do zmian, prokrastynację i utratę kapitału intelektualnego.³

Ta preferencja wobec stabilnych form zatrudnienia, widoczna w Tabeli 11, przejawiała się także w odpowiedziach, jakich badani udzielili na pytanie o to czy chętniej pracowaliby na własny rachunek niż jako pracownicy. Tabela 16 zawiera rozkład odpowiedzi udzielonych na to pytanie, z którego wynika, że co drugi badany zdecydowanie wolałby albo raczej wolałby pracować na etacie. Należy jednak zwrócić uwagę i na to, że co czwarty badany zdecydowanie preferowałby bądź raczej preferowałby pracę na własny rachunek.

Na marginesie warto dodać, że preferencje deklarowane przez badanych pokrywały się w tym przypadku z preferencjami rzeczywiście przez nich realizowanymi, ponieważ – co nie powinno dziwić w próbie wybranej ze względu na zatrudnienie w publicznych instytucjach kulturalnych - jedynie cztery badane osoby zadeklarowały posiadanie własnej firmy i tylko jeden badany zadeklarował pracę w prywatnej firmie.

Tabela 16.

Chętniej pracowałbym na własny rachunek niż jako pracownik	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	20	13,7	13,7
Raczej się nie zgadzam	54	37,0	50,7
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i nie zgadzam	35	24,0	74,7
Raczej się zgadzam	19	13,0	87,7
Zdecydowanie się zgadzam	18	12,3	100
Razem	146	100	

Preferencja wobec stabilnych form zatrudnienia i ograniczona mobilność zawodowa osób badanych nie oznacza jednak ich zawodowej bierności, marazmu, czy niechęci do podejmowania w pracy nowych wyzwań i twórczego, innowacyjnego rozwiązywania związanych z wykonywaną przez siebie pracą problemów. W Tabeli 17 znalazły się odpowiedzi, jakich badani udzielili ustosunkowując się do stwierdzenia, że: „Często myślę o przyszłości i planuję różne przedsięwzięcia”. Wynika z niej, że ponad cztery piąte respondentów raczej się zgodziło albo zdecydowanie się zgodziło z powyższym sądem. Podobny optymizm tchnie z dwóch następnych tabel, w których przedstawiono wyniki reakcji na stwierdzenie: „Mam w sobie dość siły i umiejętności, by sprostać

zadaniom, które sobie stawiam” (Tabela 18) i „Lubię trudne problemy i czuję radość, gdy uda mi się je rozwiązać” (Tabela 19). Jak widać, ośmiu na dziewięciu uczestników badania raczej się zgodziło lub zdecydowanie się zgodziło z tym pierwszym sądem, podczas gdy do drugiego sądu pozytywnie odniosło się cztery piąte badanych.

Tabela 17.

Często myślę o przyszłości i planuję różne przedsięwzięcia	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	3	2,1	2,1
Raczej się nie zgadzam	9	6,2	8,2
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i nie zgadzam	12	8,2	16,4
Raczej się zgadzam	67	45,9	62,3
Zdecydowanie się zgadzam	55	37,7	100
Razem	146	100	

Tabela 18.

Mam w sobie dość siły i umiejętności, by sprostać zadaniom, które sobie stawiam	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	2	1,4	1,4
Raczej się nie zgadzam	2	1,4	2,7
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i nie zgadzam	12	8,2	11,0
Raczej się zgadzam	75	51,4	62,3
Zdecydowanie się zgadzam	55	37,7	100
Razem	146	100	

Tabela 19.

Lubię trudne problemy i czuję radość, gdy uda mi się je rozwiązać	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	4	2,7	2,7
Raczej się nie zgadzam	8	5,5	8,2
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i nie zgadzam	16	11,0	19,2
Raczej się zgadzam	48	32,9	52,1
Zdecydowanie się zgadzam	70	48,0	100
Razem	146	100	

Aktywność obywatelska badanych

Aktywność obywatelską respondentów zbadano w oparciu o odpowiedzi na pytanie o to, czy w ciągu 12 miesięcy poprzedzających moment badania uczestniczyli oni w jednej z 16 przedstawionych im przez ankietera czynności. Listę tych czynności, wraz z wartościami absolutnymi dla zadeklarowanych form obywatelskiego zaangażowania i procentowym udziałem odpowiedzi pozytywnych w całej próbie, przedstawia Tabela 20.

Tabela 20.

Respondent był zaangażowany w:	Częstość	Procent
Bojkot produktów	30	20,6
Udział w manifestacji	12	8,2
Informowanie mediów o działalności, w której pracuje	10	7
Informowanie mediów o problemach społecznych	30	20,6
Kontakt z politykiem lokalnym lub krajowym w celu załatwienia sprawy publicznej	44	30,1
Kontakt z urzędnikiem lokalnym lub krajowym w celu załatwienia sprawy publicznej	74	50,7
Organizowanie grupy na rzecz rozwiązania problemu lokalnego	36	24,7
Uczestnictwo w akcji mającej na celu pomoc osobom w trudnej sytuacji	87	59,6
Podpisywanie petycji	65	44,5
Przekazywanie pieniędzy na lokalne inicjatywy społeczne	80	54,8
Uczestnictwo w konsultacjach społecznych	62	42,5
Uczestnictwo w posiedzeniu Rady Gminy / Miejskiej	69	47,3
Uczestnictwo w strajku	0	0
Udzielanie porad w rozwiązaniu lokalnych problemów	63	43,2
Wykonywanie nieodpłatnych prac na rzecz miejscowości lub regionu	90	61,6
Wypowiadanie się w Internecie na temat lokalnych problemów społecznych	25	17,1

Wartość współczynnika Kudara-Richardsona (0,80), będącego odpowiednikiem alfy Cronbacha przy pomiarze rzetelności czynników złożonych ze zmiennych dwuwartościowych⁴, pozwala na utworzenie z piętnastu spośród wymienionych w Tabeli 16 aktywności Indeksu Aktywności Obywatelskiej osób uczestniczących w badaniach. Indeks ten przybiera wartość zero, gdy respondent zadeklarował, że nie uczestniczył w żadnym działaniu o charakterze obywatelskim, i wartość 15 – jeśli badany zadeklarował, że w ciągu roku poprzedzającego badanie brał czynny udział w każdej (za wyjątkiem uczestnictwa w strajku) z publicznych czynności wymienionych na przedstawionej mu liście. Szczegółowy rozkład Indeksu Aktywności Obywatelskiej zawiera Tabela 21.

Tabela 21.

Indeks Aktywności Obywatelskiej			
Liczba działań, w które R. był zaangażowany w ciągu roku poprzedzającego badanie	Częstość	Procent	Procent skumulowany
0	4	2,7	2,7
1	13	8,9	11,6
2	15	10,3	21,9
3	10	6,9	28,8
4	12	8,2	37,0
5	9	6,2	43,2
6	19	13,0	56,2
7	13	8,9	65,1
8	15	10,3	75,3
9	10	6,9	82,2
10	8	5,5	87,7
11	9	6,2	93,8
12	4	2,7	96,6
13	3	2,1	98,6
14	2	1,4	98,6
Razem	146	100	

Aktywność kulturalna badanych

Aktywność kulturalną badanych zmierzono przy pomocy Indeksu Paleta Aktywności Kulturalnych (Tabela 22). Indeks Paleta Aktywności Kulturalnych to zmienna syntetyczna mierząca częstotliwość wykonywania przez respondenta czynności o charakterze kulturalnym: 1) Nigdy, 2) Raz lub kilka razy w roku, 3) Przynajmniej raz w miesiącu, 4) Przynajmniej raz w tygodniu, 5) Codziennie lub prawie codziennie. Podobny indeks⁵ – nazwany tak samo i również mierzący aktywność badanych w sferze kultury – został wykorzystany w przeprowadzonych w 2012 roku badaniach nad jakością życia mieszkańców Łodzi, w których okazał się zmienną stosunkowo dobrze wyjaśniającą deklarowany przez Łódzian poziom subiektywnego zadowolenia z życia⁶.

Tabela 22.

Indeks Paleta Aktywności Kulturalnych			
Wykonuję czynności o charakterze kulturalnym:	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Nigdy	15	10,3	10,3
Raz lub kilka razy w roku	99	67,8	78,1
Przynajmniej raz w miesiącu	28	19,2	97,3
Przynajmniej raz w tygodniu	1	0,7	98,1
Codziennie lub prawie codziennie	3	2,1	100
Razem	146	100	

5 Podobieństwo obydwu indeksów – a nie ich tożsamość – wynika z faktu, iż w przypadku badań łódzkich przeprowadzona analiza spójności pozwoliła na włączenie do konstrukcji indeksu – oprócz 19 zmiennych, które znalazły się w wersji indeksu wykorzystanej w niniejszym raporcie – także deklarowanej częstotliwości czytania czasopism w wydaniu papierowym oraz deklarowanej częstotliwości słuchania radia.

6 Por. Drabowicz T., *Czynniki wpływające na deklarowany poziom zadowolenia z życia: analiza dyskryminacyjna* i Kruczkowska P., *Aktywność kulturalna Łódzian* [w:] Rokicka E. red. *Jakość życia mieszkańców Łodzi i jej przestrzenne zróżnicowanie*, Łódź 2013 (w druku).

Indeks ten utworzono agregując odpowiedzi na pytania cząstkowe, w których respondent ustosunkowywał się (posługując się tą samą pięciostopniową skalą) do stwierdzenia, że: czyta czasopisma w wydaniu elektronicznym; czyta książki i komiksy w wydaniu papierowym; czyta książki i komiksy w formacie elektronicznym; słucha audiobooków, korzysta z portali społecznościowych; ogląda filmy w kinie; ogląda filmy na DVD, VHS, blu-ray; ogląda filmy za pośrednictwem Internetu; ogląda spektakle w teatrze lub operze; ogląda wystawy i akcje artystyczne; gra w gry planszowe; gra w gry komputerowe lub sieciowe; uczestniczy w spotkaniach z artystami; słucha muzyki z oryginalnych płyt CD; słucha muzyki z plików mp3; uczestniczy w festynach; uczestniczy w koncertach; prowadzi własną działalność artystyczną (maluje, fotografuje etc.); prowadzi własną działalność artystyczną (uczestniczy w grupach teatralnych, kursach rysunku, tańca, chórach etc.). Wartość alfy Cronbacha równa 0,76 dla tych 19 pytań wskazuje, że mogą one zostać zagregowane do jednej zmiennej syntetycznej, mierzącej częstotliwość wykonywania przez respondenta czynności o charakterze kulturalnym. Co ciekawe, takie zmienne, jak: deklarowana częstotliwość czytania czasopism w wydaniu papierowym, deklarowana częstotliwość oglądania telewizji i deklarowana częstotliwość słuchania radia były odwrotnie skorelowane z pozostałymi zmiennymi (im deklarowana przez badanych częstotliwość czytania prasy papierowej, oglądania telewizji albo słuchania radia była częstsza, tym deklarowana przez respondentów częstotliwość wykonywania innych czynności o charakterze kulturalnym była rzadsza), które złożyły się na Indeks Paleta Aktywności Kulturalnych i z tego względu nie zostały użyte przy konstrukcji tego indeksu. Okazało się także, że te trzy zmienne nie mogą stworzyć wspólnego Indeksu Korzystania z Mass Mediów (alfa Cronbacha równa 0,16).

Badani o preferowanym przez siebie modelu polityki kulturalnej państwa

Wspomnianej już wyżej (Tabela 11) preferencji wobec stabilnych form zatrudnienia i ograniczonej mobilności zawodowej badanych osób nie należy jednak mylić z ich chęcią powrotu do autorytarnego stylu prowadzenia polityki kulturalnej, w którym lokalne instytucje kultury muszą bez dyskusji realizować narzucone z (ministerialnej czy samorządowej) góry wytyczne. Jak pokazuje Tabela 23, preferowanym przez badanych rozwiązaniem jest zapewnienie instytucjom kultury autonomii programowej. Prawie trzech na czterech badanych jest bowiem zdania, że program instytucji kultury powinien być niezależny od wytycznych rządowych i samorządowych.

Tabela 23.

Program instytucji kultury powinien być niezależny od wytycznych rządowych i samorządowych	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	1	0,7	0,7
Raczej się nie zgadzam	18	12,3	13,0
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	19	13,0	26,0
Raczej się zgadzam	60	41,1	67,1
Zdecydowanie się zgadzam	48	32,9	100
Razem	146	100	

Jednocześnie badani są podzieleni w kwestii zapewnienia instytucjom kultury autonomii organizacyjnej: jak pokazuje Tabela 24, jedynie 30 proc. osób biorących udział w badaniu było zdania, że dyrektorzy instytucji kultury powinni być wybierani przez środowisko artystyczne, a nie władze samorządowe. Z poglądem tym nie zgodziła się większość, bo nieco ponad 34 proc. badanych.

Tabela 24.

Dyrektorzy instytucji kultury powinni być wybierani przez środowisko artystyczne, a nie przez władze samorządowe	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	10	6,9	6,9
Raczej się nie zgadzam	40	27,4	34,3
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	50	34,3	68,5
Raczej się zgadzam	30	20,6	89,0
Zdecydowanie się zgadzam	15	10,3	99,3
Trudno powiedzieć	1	0,7	100
Razem	146	100	

Podobny sceptycyzm odnotowano przy pytaniu o to, czy kierownicy instytucji kultury powinni mieć wykształcenie artystyczne. Z poglądem tym nie zgodziło się prawie dwie trzecie badanych, podczas gdy skłaniała się ku niemu tylko nieco ponad jedna piąta badanych osób (Tabela 25).

Tabela 25.

Kierownicy kultury powinni mieć wykształcenie wyższe	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	13	8,9	8,9
Raczej się nie zgadzam	76	52,1	61,0
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	23	15,8	76,7
Raczej się zgadzam	23	15,8	92,5
Zdecydowanie się zgadzam	10	6,9	99,3
Brak danych	1	0,7	100
Razem	146	100	

Daleko posunięty sceptycyzm dał się również zauważyć w odniesieniu do oceny skuteczności organizacji pozarządowych w zarządzaniu instytucjami kultury. Z Tabeli 26 wynika, że prawie 46 proc. badanych zdecydowanie się nie zgodziło lub raczej się nie zgodziło z poglądem, że organizacje pozarządowe są bardziej efektywne w zarządzaniu instytucjami kultury, niż instytucje publiczne. Przeciwnego zdania była jedynie nieco ponad jedna piąta badanych. Sceptycyzm ten wydaje się zrozumiały w kontekście tego, że badanymi były osoby zatrudnione w publicznych instytucjach kultury.

Tabela 26.

Organizacje pozarządowe są bardziej efektywne w zarządzaniu instytucjami kultury niż instytucje publiczne	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	19	13,0	13,0
Raczej się nie zgadzam	48	32,9	45,9
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	47	32,2	78,1
Raczej się zgadzam	29	19,9	98,0
Zdecydowanie się zgadzam	2	1,4	99,3
Trudno powiedzieć	1	0,7	100
Razem	146	100	

O ile jednak uczestnicy badania byli w większości zwolennikami autonomii programowej instytucji kultury i podzieleni w kwestii autonomii organizacyjnej takich instytucji (jednak z niewielką przewagą uważających, że wpływ na politykę kadrową w lokalnych instytucjach kultury powinny mieć raczej władze samorządowe niż środowiska artystyczne), o tyle w zdecydowanej większości byli zdania, że obowiązkiem państwa jest ich finansowanie. Jak pokazuje Tabela 27, aż ponad trzech na czterech badanych było zdania, iż instytucje te powinny być finansowane przede wszystkim z budżetu państwa. Przeciwnego zdania było zaledwie 7,5 proc. badanej próby.

Tabela 27.

Instytucje kultury powinny być finansowane przede wszystkim z budżetu państwa	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	2	1,4	1,4
Raczej się nie zgadzam	9	6,2	7,5
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	20	13,7	21,2
Raczej się zgadzam	42	28,8	50,0
Zdecydowanie się zgadzam	73	50,0	100
Razem	146	100	

Z kolei o tym, że instytucje kultury powinny być finansowane przede wszystkim ze środków prywatnych było przekonanych - jak pokazuje Tabela 28 - zaledwie nieco ponad 14 proc. badanych, podczas gdy ponad dwie trzecie z nich sceptycznie odniosło się do pomysłu, aby to prywatny mecenat był podstawowym źródłem utrzymania instytucji kultury.

Tabela 28.

Instytucje kultury powinny być finansowane przede wszystkim ze środków prywatnych	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	27	18,5	18,5
Raczej się nie zgadzam	67	45,9	64,4
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	31	21,2	85,6
Raczej się zgadzam	18	12,3	98,0
Zdecydowanie się zgadzam	3	2,1	100
Razem	146	100	

Tabela 29 pokazuje natomiast, iż zdecydowana większość respondentów – bo aż prawie dwie trzecie – było zdania, że instytucje kultury nie powinny na siebie zarabiać.

Tabela 29.

Instytucje kultury powinny na siebie zarabiać	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	48	32,9	32,9
Raczej się nie zgadzam	43	29,5	62,3
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	32	21,9	84,3
Raczej się zgadzam	19	13,0	97,3
Zdecydowanie się zgadzam	4	13,0	100
Razem	146	100	

Podsumowując, z przeprowadzonych badań wyłania się następujący obraz wyobrażeń badanych osób na temat tego, jak powinna wyglądać polityka kulturalna państwa. Zdaniem przeważającej większości respondentów, instytucje kulturalne powinny być finansowane z budżetu państwa – a tym samym wyjęte spod do działania mechanizmu wolnego rynku, jednocześnie jednak powinny one zachować autonomię programową zarówno wobec władz centralnych, jak i samorządu terytorialnego. W kwestii autonomii organizacyjnej badane osoby nie były jednomyślne, chociaż większość z nich była skłonna zgodzić się z opinią, że o polityce kadrowej w instytucjach kultury powinny decydować władze lokalnego samorządu.

Badani o preferowanym modelu społeczno-gospodarczym i o dostępie do kultury

Badani okazali się w przeważającej większości ekonomicznymi egalitarystami i zwolennikami aktywnego zaangażowania państwa w wyrównywanie nierówności dochodowych. Tabela 30 przedstawia rozkład odpowiedzi na pytanie o to czy państwo powinno działać tak, aby różnice pomiędzy dochodami jego obywateli były jak najmniejsze. Wynika z niej, że dwie trzecie respondentów jest zdania, że rolą państwa powinno być aktywne przeciwdziałanie rozwarstwieniu dochodowemu wśród jego obywateli. Warto w tym miejscu dodać, że wyniki uzyskane w badanej grupie nie odbiegają znacząco od wyników uzyskiwanych w badaniach na reprezentatywnych próbach Polaków, które także pokazują dominację egalitarystycznych postaw społeczno-gospodarczych w polskim społeczeństwie.⁷

Tabela 30.

Państwo powinno działać tak, aby różnice między dochodami jego obywateli były jak najmniejsze	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	7	4,8	4,8
Raczej się nie zgadzam	24	16,4	21,2
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	21	14,4	35,3
Raczej się zgadzam	38	26,0	61,6
Zdecydowanie się zgadzam	55	37,7	99,3
Brak danych	1	0,7	100
Razem	146	100	

Dalsze przejawy egalitarnego podejścia badanych osób do spraw społeczno-gospodarczych przedstawia Tabela 31, która prezentuje odpowiedzi na pytanie o to, czy pomoc społeczną należy pozostawić wyłącznie w rękach prywatnych. Jedynie co szesnasty respondent był tego zdania, natomiast nie zgodziło się z nim aż ośmiu na dziewięciu badanych.

Tabela 31.

Pomoc społeczną należy zostawić wyłącznie w rękach prywatnych	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	76	52,1	52,1
Raczej się nie zgadzam	54	37,0	89,0
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	7	4,8	93,8
Raczej się zgadzam	8	5,5	99,3
Zdecydowanie się zgadzam	1	0,7	100
Razem	146	100	

Z powodu zbyt niskiej wartości alfy Cronbacha (0,09), powyższe dwa pytania nie mogły stać się podstawą do zbudowania syntetycznej miary postaw społeczno-gospodarczych wśród badanych.

Badani nie są jednak egalitarystami tylko w sferze społeczno-gospodarczej. Jak prezentuje Tabela 32, są oni także egalitarystami w sferze dostępu do kultury: prawie cała badana próba jest zdania, że równy dostęp do kultury powinni mieć zapewniony wszyscy obywatele.

Tabela 32.

Wszyscy obywatele powinni mieć równy dostęp do kultury	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	0	0	0
Raczej się nie zgadzam	0	0	0
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	1	0,7	0,7
Raczej się zgadzam	9	6,2	6,9
Zdecydowanie się zgadzam	136	93,2	100
Razem	146	100	

Co konkretnie badani rozumieją przez „zapewnienie wszystkim obywatelom równego dostępu do kultury” wyjaśnia Tabela 33, w której zaprezentowano wyniki odpowiedzi na pytanie o to, czy wstęp na wydarzenia kulturalne powinien być bezpłatny. Jak widać z tej tabeli, ponad dwie trzecie badanych jest umiarkowanymi bądź zdecydowanymi zwolennikami bezpłatności wstępu na wydarzenia kulturalne. Nieco większy odsetek badanych natomiast - bo aż 85 proc. - jest przekonanych co do tego, iż wykluczenie z kultury stanowi istotny problem (Tabela 34).

Tabela 33.

Wstęp na wydarzenia powinien być bezpłatny	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	6	4,1	4,1
Raczej się nie zgadzam	27	18,5	22,6
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	14	9,6	32,2
Raczej się zgadzam	41	28,1	60,3
Zdecydowanie się zgadzam	58	39,7	100
Razem	146	100	

Z uwagi na niską wartość alfy Cronbacha (0,13), żadne z trzech powyższych pytań nie mogło stać się podstawą do zbudowania zmiennej syntetycznej, mierzącej nastawienie respondentów w kwestii równego dostępu do kultury dla wszystkich obywateli.

Tabela 34.

Wykluczenie z kultury to sztuczny problem	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	37	25,3	25,3
Raczej się nie zgadzam	50	34,3	59,6
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	21	14,4	74,0
Raczej się zgadzam	24	16,4	90,4
Zdecydowanie się zgadzam	12	8,2	98,6
Trudno powiedzieć	2	1,4	100
Razem	146	100	

Uczestnicy badania są także świadomi istotnej roli, jaką kultura i powszechny dostęp do niej odgrywają we współczesnym świecie. Jak pokazuje Tabela 35, ponad dziewięć badanych na dziesięć deklaruje, że zdecydowanie się zgadza bądź raczej zgadza się z poglądem, że powszechne i aktywne uczestnictwo w kulturze jest jednym z najważniejszych czynników rozwoju społecznego i ekonomicznego. Podobnie wysokiego odsetka respondentów nie trzeba przekonywać o tym, że stan kultury i dostęp do niej mają ścisły związek z jakością życia (Tabela 36).

Tabela 35.

Powszechne i aktywne uczestnictwo w kulturze jest jednym z najważniejszych czynników rozwoju społecznego i ekonomicznego	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	0	0	0
Raczej się nie zgadzam	3	2,1	2,1
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	8	5,5	7,5
Raczej się zgadzam	51	34,9	42,5
Zdecydowanie się zgadzam	84	57,5	100
Razem	146	100	

Tabela 36.

Stan kultury i dostęp do kultury mają ścisły związek z jakością życia - im więcej kultury, tym lepiej	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	1	0,7	0,7
Raczej się nie zgadzam	0	0	0,7
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	2	1,4	2,1
Raczej się zgadzam	47	32,2	34,3
Zdecydowanie się zgadzam	96	65,8	100
Razem	146	100	

Z uwagi na wysoką wartość alfy Cronbacha (0,68) powyższe dwa pytania mogą zostać zagregowane do jednej zmiennej syntetycznej, mierzącej opinie badanych na temat roli kultury i równego do niej dostępu we współczesnym rozwoju cywilizacyjnym. Zmienną tę, zaprezentowaną w Tabeli 37, nazwano Indeks Kultura a Gospodarka.

Tabela 37.

Indeks Kultura a Gospodarka (Pomiędzy kulturą i dostępem do niej a poziomem rozwoju cywilizacyjnego istnieje ścisła, pozytywna zależność)	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	1	0,7	0,7
Raczej się nie zgadzam	0	0	0,7
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	8	5,5	6,2
Raczej się zgadzam	66	45,2	51,4
Zdecydowanie się zgadzam	71	48,6	100
Razem	146	100	

Analiza korelacyjna skonstruowanych wskaźników

W celu zbadania, czy skonstruowane indeksy - mierzące z jednej strony stopień aktywności kulturalnej czy obywatelskiej badanych, a drugiej strony ich odczucia związane z postrzeganiem zagrożeń społecznych w ich bezpośrednim otoczeniu albo przekonania dotyczące roli kultury i równego doń dostępu we współczesnym rozwoju cywilizacyjno-gospodarczym - są ze sobą powiązane, przeprowadzono analizę korelacyjną używając następujących wskaźników: Indeksu Aktywności Obywatelskiej, Indeksu Paleta Aktywności Kulturalnych, Indeksu Poczucia Zagrożenia Socjalnego i Indeksu Kultura a Gospodarka.

Ponieważ tylko ten pierwszy jest zmienną mierzoną na skali interwałowej, pozostałe zaś wskaźniki mierzone są przy użyciu skali porządkowej, miarą zbieżności użytą w badaniu został współczynnik korelacji rang ρ Spearmana⁸ Tabela 38 przedstawia wartości tego współczynnika. Należy zaznaczyć, że z uwagi na braki danych, analizę korelacyjną przeprowadzono nie na pełnej próbie 146 respondentów, ale na minimalnie mniejszej grupie 142 badanych. Tak mały ubytek informacji związany z brakami danych nie wpływa na wiarygodność uzyskanych wyników. Z danych zaprezentowanych w Tabeli 38 wynika, że jedynie związek między Indeksami Aktywności Obywatelskiej a Indeksami Paleta Aktywności Kulturalnych oraz zależność pomiędzy Indeksami Aktywności Obywatelskiej a Indeksami Kultura a Gospodarka są istotne statystycznie na poziomie $p < 0,001$. Zależności pomiędzy pozostałymi zmiennymi okazały się nieistotne statystycznie nawet na mniej restrykcyjnym poziomie $p < 0,05$. Co więcej, jedynie wspomniane już dwie korelacje okazały się również zależnościami o przeciętnej sile (ρ Spearmana dla korelacji między Indeksami Aktywności Obywatelskiej a Indeksami Paleta Aktywności Kulturalnych wyniosło 0,37 a ρ Spearmana dla korelacji między Indeksami Aktywności Obywatelskiej a Indeksami Kultura a Gospodarka wyniosło zaś 0,33), podczas gdy pozostałe związki okazały się słabymi zależnościami (wartości ρ Spearmana oscylujące wokół 0,10).

Podsumowując wyniki przeprowadzonej analizy korelacyjnej można powiedzieć, że wraz ze wzrostem aktywności kulturalnej (inne niż bycie konsumentem prasy, radia czy telewizji) wzrasta też zaangażowanie obywatelskie badanych (i *vice versa*) oraz, że wraz ze wzrostem aktywności obywatelskiej osób badanych wzrasta też ich przekonanie o tym, że pomiędzy kulturą i dostępem do niej a poziomem rozwoju cywilizacyjnego istnieje ścisła, pozytywna zależność (i *vice versa*).

Tabela 38.

Korelacje pomiędzy poszczególnymi indeksami mierzone współczynnikiem ρ Spearmana

	Indeks Paleta Aktywności Kulturalnych	Indeks Poczucia Zagrożenia Socjalnego	Indeks Kultura a Gospodarka	Indeks Aktywności Obywatelskiej
Indeks Paleta Aktywności Kulturalnych	1,00 (142)	-0,09 (142)	0,14 (142)	0,37* (142)
Indeks Poczucia Zagrożenia Socjalnego	-0,09 (142)	1,00 (142)	0,06 (142)	-0,11 (142)
Indeks Kultura a Gospodarka	0,14 (142)	0,06 (142)	1,00 (142)	0,33* (142)
Indeks Aktywności Obywatelskiej	0,37* (142)	-0,11 (142)	0,33* (142)	1,00 (142)

* $p < 0,001$. W nawiasie liczba respondentów uwzględniona w danej analizie korelacyjnej.

Badani o udziale instytucji kultury w przeciwdziałaniu zjawisku wykluczenia społecznego

Wspomniane już wyżej „egalitarystyczne nachylenie” pracowników lokalnych instytucji kultury z terenu województwa łódzkiego i ich przekonanie o kluczowym znaczeniu kultury w rozwoju społeczno-ekonomicznym we współczesnym świecie idzie w parze z istnieniem wśród nich potencjału, który odpowiednio zmobilizowany mógłby posłużyć do realizacji skutecznej polityki przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu poprzez kulturę.

O istnieniu takiego ukrytego potencjału świadczą wyniki zaprezentowane w trzech następnych tabelach. Przede wszystkim, jak widać w Tabeli 39, większość badanych - przynajmniej w sferze deklaracji - jest nastawiona pozytywnie do samej idei współpracy z innymi: prawie cała badana próba zgadza się ze stwierdzeniem, że „Działając wspólnie z innymi można osiągnąć więcej niż samemu”

Tabela 39.

Działając wspólnie z innymi można osiągnąć więcej niż samemu	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	0	0	0
Raczej się nie zgadzam	3	2,1	2,1
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	1	0,7	2,7
Raczej się zgadzam	9	6,2	9,9
Zdecydowanie się zgadzam	139	91,1	100
Razem	146	100	

Po drugie, ta deklaratywna skłonność do współpracy w ogóle przekłada się także na deklaracje dotyczące współpracy w bardziej konkretnych sferach leżących w polu zainteresowań sponsora omawianych badań. Jak pokazują wyniki zaprezentowane w Tabeli 40, ponad dwie trzecie uczestników badania nie zgadza się z poglądem, że instytucje kultury nie są miejscami, w których można i należy dyskutować o lokalnych problemach. Widać więc, że badani pracownicy instytucji kultury nie traktują swoich miejsc pracy jako przysłowiowych „wieży z kości słoniowej”, które powinny skupiać się tylko na propagowaniu wysublimowanej sztuki i być odizolowane od problemów społecznych występujących w ich bezpośrednim otoczeniu.

Tabela 40.

Instytucje kultury to nie miejsca na dyskusje o problemach lokalnych	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	35	24,0	24,0
Raczej się nie zgadzam	60	41,1	65,1
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	24	16,4	81,5
Raczej się zgadzam	21	14,4	95,9
Zdecydowanie się zgadzam	6	4,1	100
Razem	146	100	

Innym dowodem na istnienie potencjalnej gotowości do współpracy przy prowadzeniu polityki przeciwdziałającej wykluczeniu społecznemu są wyniki zaprezentowane w Tabeli 41. Pokazują one bowiem, że aż 87 proc. osób uczestniczących w badaniu jest przekonanych, że instytucje kultury powinny współpracować z lokalną pomocą społeczną. Sprzeciw wobec idei takiej współpracy zadeklarowało natomiast jedynie 6,2 proc. badanej próby.

Tabela 41.

Instytucje kultury powinny współpracować z lokalną pomocą społeczną	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	2	1,4	1,4
Raczej się nie zgadzam	5	3,4	4,8
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	12	8,2	13,0
Raczej się zgadzam	69	47,3	60,3
Zdecydowanie się zgadzam	58	39,7	100
Razem	146	100	

O ile wśród badanych istnieje potencjalna gotowość do współpracy z instytucjami odpowiedzialnymi za politykę społeczną przy przeciwdziałaniu zjawiska wykluczenia społecznego, o tyle respondenci są podzieleni w ocenie tego, czy pracownicy instytucji kultury już teraz posiadają odpowiednie kompetencje, które pozwoliłyby im zaangażować się w skuteczne działania zapobiegające wykluczeniu społecznemu. Wprawdzie, jak pokazuje Tabela 42, ponad 40 proc. respondentów jest zdania, iż pracownicy instytucji kultury już teraz są kompetentni jeśli chodzi o rozwiązywanie problemów społecznych, to jednak prawie co trzeci respondent uważa, że pracownicy instytucji kultury nie mają odpowiednich kompetencji do rozwiązywania problemów społecznych, co w połączeniu z dużą (27,4 proc.) grupą niezdecydowanych sugeruje, że jakiegokolwiek programy mające na celu włączenie lokalnych instytucji kultury w przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu trzeba by wdrażać dopiero po zapewnieniu pracownikom powiatowych instytucji kultury odpowiednich szkoleń (z których badani najprawdopodobniej bardzo chętnie by skorzystali – co wynika tak z wysokiego poziomu kapitału kulturowego, mierzonego zarówno wykształceniem respondentów oraz ich uczestnictwem w zawodowych kursach, jak i z deklarowanej gotowości do włączenia się w działania mające zapobiegać wykluczeniu społecznemu).

Tabela 42.

Pracownicy instytucji kultury nie mają kompetencji by rozwiązywać problemy społeczne	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	13	8,9	8,9
Raczej się nie zgadzam	47	32,2	41,1
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	40	27,4	68,5
Raczej się zgadzam	36	24,7	93,2
Zdecydowanie się zgadzam	10	6,9	100
Razem	146	100	

Niska wartość alfy Cronbacha (0,43) nie pozwala na stworzenie z trzech powyższych pytań jednego wskaźnika syntetycznego, mierzącego nastawienie badanych do podjęcia ewentualnej współpracy ze służbami socjalnymi w celu rozwiązywania problemów związanych z wykluczeniem społecznym.

Mimo istnienia wśród pracowników lokalnych instytucji kultury gotowości do zaangażowania w rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych, istnieje jednak wiele do zrobienia w celu skutecznego realizowania polityki walki ze społecznym wykluczeniem poprzez kulturę. Po pierwsze, jak wskazują sami badani, problemem pozostaje nadal infrastruktura instytucji kulturalnych, a konkretnie ich niedostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych. Jak wskazuje Tabela 43, prawie trzy czwarte badanych nie zgadza się ze zdaniem, iż problem niedostosowania budynków instytucji kultury do potrzeb osób niepełnosprawnych został już rozwiązany. Jedynie co szósty badany jest przeciwnego zdania.

Tabela 43.

Problem niedostosowania budynków instytucji kultury do potrzeb osób niepełnosprawnych został już rozwiązany	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	57	39,0	39,0
Raczej się nie zgadzam	49	33,6	72,6
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	18	12,3	84,9
Raczej się zgadzam	16	11,0	95,9
Zdecydowanie się zgadzam	6	4,1	100
Razem	146	100	

Istnieje także potrzeba zmiany przekonań respondentów co do niektórych aspektów wykluczenia z kultury. Jak bowiem pokazuje Tabela 44, aż 46,9 proc. z nich przychyliła się do zdania, że przyczyną, dla której ludzie nie korzystają z instytucji kultury, jest lenistwo. Zachodzi więc potrzeba opracowania odpowiednich programów szkoleniowych, adresowanych do pracowników powiatowych instytucji kultury, które wskazywałyby bardziej strukturalne przyczyny nieskorzystania z oferty tych instytucji.

Tabela 44.

Ludzie nie chodzą do instytucji kultury z lenistwa	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	4	2,7	2,7
Raczej się nie zgadzam	27	18,5	21,2
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	32	21,9	43,2
Raczej się zgadzam	54	37,0	80,1
Zdecydowanie się zgadzam	29	19,9	100
Razem	146	100	

Z kolei prawie połowa badanych jest zdania, że aby w pełni korzystać z instytucji kultury, trzeba dysponować odpowiednimi kompetencjami (Tabela 45).

Tabela 45.

Aby w pełni korzystać z instytucji kultury, trzeba dysponować odpowiednimi kompetencjami	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	20	13,7	13,7
Raczej się nie zgadzam	40	27,4	41,1
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	14	9,6	50,7
Raczej się zgadzam	35	24,0	74,7
Zdecydowanie się zgadzam	37	25,3	100
Razem	146	100	

Jednocześnie ponad trzy czwarte badanych jest zdania, że rolą instytucji kultury jest edukacja (Tabela 46), czyli właśnie - kształtowanie odpowiednich kompetencji kulturowych, umożliwiających pełne korzystanie z oferty instytucji kultury.

Tabela 46.

Rolą instytucji kultury nie jest edukacja - tym powinna zajmować się szkoła	Częstość	Procent	Procent skumulowany
Zdecydowanie się nie zgadzam	49	33,6	33,6
Raczej się nie zgadzam	62	42,5	76,0
W takim samym stopniu się zgadzam, jak i się nie zgadzam	15	10,3	86,3
Raczej się zgadzam	11	7,5	93,8
Zdecydowanie się zgadzam	9	6,2	100
Razem	146	100	

Te trzy powyższe pytania, z powodu niskiej wartości alfy Cronbacha (0,15), nie mogą stanowić podstawy do zbudowania syntetycznego wskaźnika mierzącego tendencję do mentalnego odseparowywania instytucji kultury od tych potencjalnych ich klientów, którzy nie spełniają – w opinii respondentów – warunków „idealnego klienta instytucji kultury” (tj. osoby posiadającej odpowiednio wyrobione potrzeby kulturalne i odpowiedni gust).

Wniosek - program szkoleń powinien obejmować: a) przyczyny wykluczenia z kultury, b) sposoby skutecznego wychodzenia z ofertą do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym (rozwijanie ich kompetencji kulturowych), c) stworzenie systemu (poprzez ustalenia na szczeblu ministerialnym między Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego a Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej), który promowałby kooperację pomiędzy pracownikami powiatowych instytucji kultury a lokalnych instytucji odpowiadających za pomoc społeczną.

Podsumowanie

Na samym początku niniejszego podsumowania należy zaznaczyć, że zaprezentowane w tym rozdziale raportu wstępne analizy statystyczne uzyskanych danych zostaną pogłębione w przygotowywanej kolejnej publikacji z niniejszego projektu.

Powyższe wyniki są ważne z punktu widzenia projektowania skutecznych form polityki kulturalnej państwa, zwłaszcza w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu poprzez aktywizację kulturalną obywateli. Wprawdzie omawiane w tym raporcie wyniki odnoszą się tylko do pracowników lokalnych, publicznych (powiatowych) instytucji kultury z terenu województwa łódzkiego, można jednak wysunąć hipotezę, że podobny rozkład odpowiedzi na pytanie o preferowane formy aktywności zawodowej uzyskano by po przeprowadzeniu podobnych badań wśród pracowników lokalnych, publicznych instytucji kultury z innych regionów naszego kraju.

Dominujący profil psychologiczny pracowników lokalnych instytucji kultury wyłaniający się z przeprowadzonych badań wskazuje, w jego aspekcie odnoszącym się do preferowanych form aktywności zawodowej, że pracownicy ci w większości preferują stabilne formy zatrudnienia, co z kolei kłóci się z ukrytą przesłanką większości ze sformułowanych po 1989 roku przez różne ekipy polityczne strategii państwowych polityk kulturalnych, które to strategie nastawione były przede wszystkim na krótkoterminowe projekty i które w zakresie wymagań stawianych bezpośrednim realizatorom tych polityk podkreślały konieczność bycia „rzutkiem przedsiębiorcą kulturalnym”. Problem polega na tym, że wśród potencjalnych bezpośrednich wykonawców polityk kulturalnych osoby o takim profilu psychologicznym – jak widzieliśmy powyżej – znajdują się w mniejszości. Nasuwa to sugestię o potrzebie dokonania pewnej korekty myślenia o polityce kulturalnej państwa: po to, aby była ona skuteczna, musi ona uwzględniać fakt, że większość z jej terenowych wykonawców wolałaby pracę przy wdrażaniu długofalowych programów aktywizacji kulturalnej sformułowanej przez pracodawcę (ministerstwo, władze samorządowe). Z drugiej strony fakt, że w przeprowadzonym badaniu co czwarty ankietowany okazał się w swoich deklaracjach bliski idealnemu typowi „rzutkiego przedsiębiorcy kulturalnego” oznacza, że sugerowana tu korekta polityki kulturalnej państwa nie musi być równoznaczna z powrotem do ociężałych, biurokratycznych rozwiązań typowych dla okresu realnego socjalizmu. Na przykładzie zaprezentowanych w tym raporcie wyników badań widać bowiem, że wśród potencjalnych bezpośrednich wykonawców polityki kulturalnej państwa na poziomie lokalnym znajdujemy dwa komplementarne profile psychologiczne: idzie raczej o to, by przy projektowaniu i wdrażaniu polityk kulturalnych brać pod uwagę predyspozycje obu grup, a nie - jak dotychczas - formułować strategie polityki kulturalnej państwa w oparciu o ukrytą przesłankę, że cele tych strategii da się zrealizować tylko i wyłącznie przy pomocy „przedsiębiorców kulturalnych” - czy to z trzeciego sektora, czy to z sektora publicznego, czy też z sektora prywatnego - zmuszonych do konkurowania ze sobą na para-ryнку o krótkoterminowe, „elastyczne” granty.